

תיאטרון עדות - לספר כדי לחיות

מועצה אזורית חוף השרון

תיאטרון עדות - "לספר כדי לחיות"

הינו מפגש בין-דורי, חינוכי וטיפולי, המפגיש ניצולי שואה ובני הדור השני עם בני נוער בתהליך של שנה המלווה בטיפוח בהבעה ויצירה אומנותית ודרמה תרפיה

מיסודם של עיריית ועזרא דגן, זוכי "אות המופת החברתי" של כנס ישראל שדרות לחברה ו"פרס משואה לחינוך" של המכון הבינלאומי להוראת השואה

נתמך על ידי:

אשל האגודה לתכנון ולפיתוח שירותים חברתיים למען הזקן בישראל
מגי גד: מנהלת בכירה תחום קהילה באשל לימור מרגלית: מנהלת תוכניות ניצולי שואה

הנחיית התוכנית, ניהול, טיפול ובימוי: עיריית ועזרא דגן עריכת עדויות וכתביה: עיריית דגן

ניהול מוסיקלי, הלחנה, נגינה בפסנתר ועוץ בימתי: עמרי דגן
שירה: עומר קורח | קונטרבס: מיתר גלמן | אקורדיון ושירה: אנה סנגר

צוות טכני: אביאל הגברה ותאורה | עיצוב ותכנון תאורה: אליסה שודיב
מנהלת הפקה: עמית מזרחי | עוזר במאי: אפיק גבאי שזר

רכזות הפרויקט בחוף השרון: מתי הלרמן רכזת תרבות לגיל השלישי,
ליאור קמרי ואנה יקשטדט מחנכות השכבה, תודה לסינונה גולן מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים,
לצילי בן עמי מנהלת חטיבת הביניים, לדגן כהן מנהל מחלקת הנוער במועצה חוף השרון,
ליויאן סגל מנהלת התפעול, ליערה רוזנבליט רכזת השכבה

השירים המושרים בהצגה: "על פני העירה", "פרידה", "הילדה שרה לנחל", "אשרי ההולכים בלי רשות"
מאת לאה גולדברג, "צעצועים", "שיר מן היומן" מאת אברהם סוצקבר, תרגום מידיש בני מר
היצורים בתוכניה מאת: פליקס נוסבאום

עריכת תוכניה, ניהול תוכן ומדיה: נמרוד דגן | עיצוב תוכניה: גלי שמיר

פרויקט מספר 68 של תיאטרון עדות

מועצה אזורית חוף השרון ובית החינוך המשותף חוף השרון, יוני 2020

עמותת תיאטרון עדות
"לספר כדי לחיות"

הקבוצה ישראלית

The Dan & Gloria
Schusterman
Foundation

קרן דן וגלוריה
שוסטרמן

קרן קסירר

המשרד
לשיווק חברתי

תיאטרון עדות מחבר בין דורות ומספר את סיפורי החיים והמוות, התלאות והמאבקים, הזוועות והתקוות שחוו שורדי השואה. הציווי - לעולם לא עוד ולזכור ולא לשכוח - מקבילים משמעות מחודשת. זוועות ההשמדה וזכר השואה, ימשיך וילווה אותנו ואת בני עמנו לעד וחובתנו לשמוע ולתעד את סיפורם של השורדים ולהעבירם הלאה לדורות הבאים אחרינו.

אלי ברכה ראש המועצה האזורית חוף השרון

השואה חייבת להישמר כתמרור אזהרה לעולם החותר להתנהגות ולחיים מוסריים, זאת לא רק למדינת ישראל ותושביה, אלא לבני האדם בעולם כולו. בתקופה זו, כאשר הניצולים הולכים ופוחתים חובה עלינו לתעד ככל יכולתנו את העדויות שעדיין ניתן לשמר, זאת לצד החובה לטפל חברתית, פיזית וכלכלית. תיאטרון עדות הוא כלי ייחודי המאפשר לדורות ההמשך ללמוד ממקור ראשון.

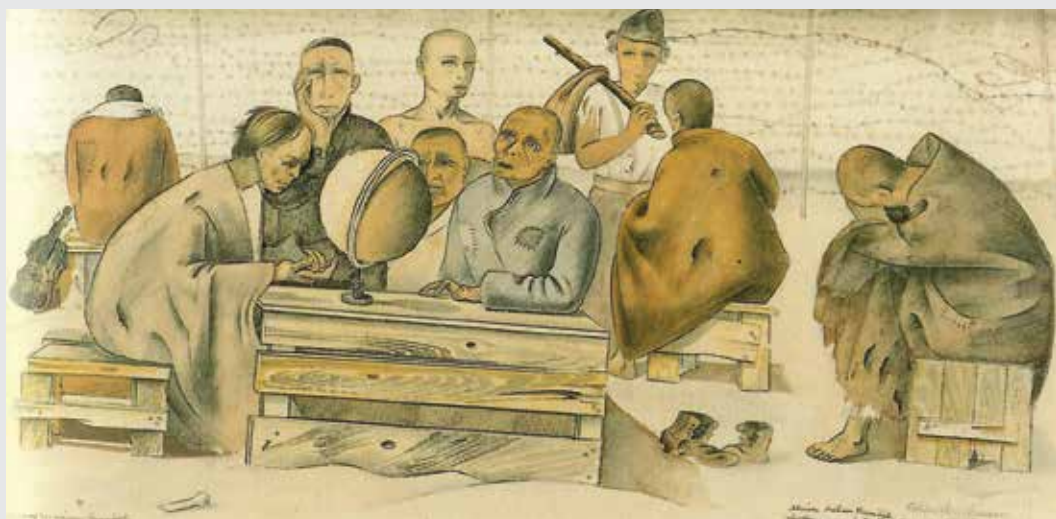
יוסי היימן מנכ"ל אשל - האגודה לתכנון ופיתוח שירותים למען הזקן בישראל, ג'וינט ישראל

רבות, אם כי לעולם לא מספיק, דובר על חשיבותו של תיאטרון עדות עבור ניצולי השואה, בהיותו כלי לחשיפתו ועיבודו של סיפורם האישי למען לא יישכח. זהו תהליך טיפולי וחברתי בעל ערך עליון. אנו חייבים להעריך את האפקט החינוכי ואת תרומתו האדירה של הפרויקט לחברה הישראלית כולה.

ישראל מובשוביץ יו"ר עמותת "תיאטרון עדות" - לספר כדי לחיות

תלמידיו זכו לזמן איכות כמעט ואחרון עם שורדי השואה, הם זכו להתקרב לאנשים מבוגרים הכואבים זיכרונות קשים, ולצידם חווית בניית חיים מלאים, הקמת משפחות וחיי משמעות, זה שיעור גדול וחשוב באמפטיה.

עירית על-דור שפירא מנהלת בית החינוך המשותף חוף השרון

“איך ממשיכים להפגיש בין הדורות כשאין אפשרות להיפגש?” תיאטרון עדות ממציא את עצמו מחדש בצל הקורונה.

הירוס שיבש, שינה ועצר את שגרת חייהם של אזרחים רבים בכל העולם. עסקים עצמיים קטנים וגדולים עצרו כאחד, שדות וחברות תעופה, עסקי המסעדות, תעשיית האופנה, הבידור והפנאי, התיאטראות, הספורט והמוזיקה, כולנו עצרנו את שגרת יומנו וחיינו, נכנסו אל תוך ארבעת קירות ביתנו וכל זה כדי לשים את הביטחון ובעיקר הבריאות של יקירינו ושלנו במקום הראשון. אך אלו שספגו וכנראה עתידים לספוג את המכה הקשה הכואבת ביותר הם הדור הראשון, האזרחים הוותיקים והוותיקות הנמצאים ברמת סיכון גבוהה משאר האוכלוסייה בארץ ובעולם. הם אלו שעוברים תקופה מטלטלת ומבלבלת, רובם נמצאים לבד, בודדים ורחוקים ממשפחותיהם ובעיקר מהשגרה אליה הם רגילים, חלקם אף מתקשים או שאין להם את האפשרות הכלכלית והפיזית לרכוש מזון בסיסי ותרופות.

“אני מתגעגעת לראות את הילדים”, אמרה ניצולת שואה חברה באחת מן הקבוצות תיאטרון עדות. עירית ועזרא שיודעים שהזמן גם ככה פועל לרעתם ושיניצולי השואה מתמעטים משנה לשנה, החליטו שלא לחכות, בעזרת תוכנת הזום הצליחו לקיים את המפגשים השבועיים עם ניצולי השואה, בני הדור השני וחברות הצעירים בפרויקטים השונים. ייתכן ודווקא עכשיו המשימה של לתת לניצולי השואה להרגיש שהם לא לבד, שיש מי שדואג להם ורוצה לשמוע את קולם – חשובה אולי יותר מאי פעם. החזרות למופע הסיום של פרויקט חוף השרון, העבודה על הטקסטים, הלמידה בעל פה, הבימוי וההנחיות המשחקיות ואף העבודה של ההרכב המוזיקלי התקיימו באמצעות הזום. אנו גאים ונרגשים שבתקופה מורכבת שכזו תיאטרון עדות הצליח להשאיר את הראש מעל למים ולהיות נקודת אור, נחמה ולספק תקווה לצעירים ובעיקר לניצולי השואה.

"השואה תישאר לעד כתקופה האפלה והחשוכה ביותר של ההיסטוריה וכאסון הגדול ביותר של האנושות. אנו רואים בפרויקט תיאטרון עדות הגשמה של הרעיון הציוני ושליחות חשובה מאין כמוה, להספיק ולשמע ממקור ראשון את סיפור הצלתם, הישרדותם וגבורתם של ניצולי השואה, להכיל את הכאב והצער ולתת להם את ההזדמנות - האולי אחרונה לקיים שלום עם עברם הקשה. ישנם ביניהם כאלו שלא דיברו מעולם, בגלל הבושה, בגלל הרצון לגונן או לשמור על ילדיהם ונכדיהם, או כי חשבו שעדיף להניח את העבר הקשה מאחור ולהתמקד רק בתקומה. כבר עשרים שנה שאנו עובדים כנגד הזמן. בכל שנה מתמעט מספרם של ניצולי השואה בארץ ובעולם ויחד עם זה אחוז בני הנוער שיכולים להעיד שאכן פגשו ניצול שואה - אמיתי, מול עיניהם ולא דרך ספר היסטוריה, סרט או תמונות בשחור לבן - פוחת גם הוא.

במציאות בה אנו חיים היום, בה ישנם אנשים האומרים: "שואה לא קרתה", במציאות בה האנטישמיות עדיין קיימת, בה רצח עם קורה בכל רגע בכל כך הרבה מקומות בעולם, מציאות בה עדיין יש גזענות ושנאה ושנאת חנם, לצערנו נותר להבין כי העולם לא באמת למד מאותם מאורעות של אותה מלחמה. אנחנו צריכים לזכור ולהזכיר, ללמוד וללמד, כי עלינו חובת ההנחה. למען אותם ניצולים, למען אלו שלא ניצלו, למעננו ואולי בעיקר למען כל אלו שיבואו אחרי".

צילום: שרה שלמון

עזרא דגן

שחקן תיאטרון "הקאמרי" של תל אביב, במאי ומורה למשחק מסוגן ופנטומימה. בוגר מגמת התיאטרון בבית ספר "רננים", הסטודיו של נולה צ'לטון ופנטומימה בסטודיו של קלוד קיפניס. שיחק בתיאטרון "הבימה" במשך 15 שנה. גילם את דמותו של רבי יעקב מנשה לברטוב, בסרט "רשימת שינדלר" של סטיבן שפילברג. 7 נפשות ממשפחתו, פינטו ובר דוד שחיי בפריז, נרצחו באושוויץ בירקנאו.

עירית דגן

מטפלת בהבעה ויצירה, B.E.D בחינוך בלתי פורמלי, M.A בדרמה תרפיה, ברישיון משרד הבריאות. שחקנית, מורה למשחק ובמאית תיאטרון. בוגרת בית הספר הגבוה למשחק "בית צבי", וספרות עברית באוניברסיטה העברית. שיחקה בתיאטרון הלאומי "הבימה" ובתיאטרון "אורנה פורת" לילדים ולנוער. עירית דור שני להורים ניצולי שואה, אמה שרדה את מחנה ההשמדה אושוויץ בירקנאו ואביה, שהיה חבר בתנועת הנוער הציוני, נלחם והציל מעל 1500 יהודים במחתרת הבריחה.

הדור הראשון

אסתר בכר (בר שיין)

נולדה ברודוס בשנת 1939, לגרציה טובה ולשלמה בכר. באוגוסט של אותה שנה גורשו אסתר ומשפחתה מרודוס לעיר טנג'יר במרוקו. כשהסתיימה המלחמה ב-1945 עלו אסתר ובני משפחתה לישראל והשתכנו בגבעתיים. אסתר שירתה בחיל האוויר ולה תואר A.B. במקרא וספרות עברית מאוניברסיטת תל אביב. ב-1966 נשלחה לקליפורניה מטעם הסוכנות היהודית לנהל מרכזים יהודיים JCC, שם פגשה את בעלה ברי יחד חזרו לישראל ב-1971. במשך 30 שנה לימדה אסתר תנ"ך וספרות עברית, היום מתנדבת באגף ההנצחה של משרד הביטחון. לאסתר וברי שלוש בנות קרן, יעל ודגנית ו-6 נכדים.

עליזה ברגר - ליבסקינד

נולדה במריסקייה רוסיה בשנת 1941 לליאופולד ואורנה לבית ספרן. ב-1940 ברחו ההורים מקרקוב שבפולין ובמשך כל זמן המלחמה גרו במריסקייה. ב-1945 עם סיום המלחמה עברו לפראג וב-1948 חזרו לפולין. ב-1951 הפליגו לארץ באייה "נגבה" תחילה לירושלים, משם לנהלל ולרמלה. עליזה למדה בתיכון רמלה-לוד ובצבא שרתה כסמלת-תרבות. שנתיים אחרי השחרור נישאה לירחמיאל ברגר ועברה למושב אודים, שם עבדה כמורה לחינוך מיוחד. לעליזה וירחמיאל 4 ילדים, אריק ונועם התאומים, גיא ונורית ו-9 נכדים.

נינט מזוז - כהן

נולדה בטוניס בשנת 1939 לפרג'י ויסמין כהן. כשהגיעה המלחמה לטוניס ב-1942 הייתה בת 3, הוריה וארבעת אחיה: פנסח, גולי, אברהם וראובן, ברחו לעיר הקייט אממליף. האב והאח נשלחו למחנות כפייה ולא חזרו. נינט ושאר משפחתה הוסתרו ועברו ימים רבים של הפצצות. בשנת 1955 נישאה לאפרים, יחד עברו למרסיי שבצרפת ולאחר כחודש וחצי במחנה דראנסי, הפליגו לארץ באונייה "ירושלים". נינט נישאה בגיל 16 לאפרים ועברו לאודים. המשפחה עסקה בעיקר בחקלאות. לנינט ולאפרים 4 ילדים, רוני, אילנה, מוטי ומיקה ו-3 נכדים.

יוסי גבעון

נולד בטריפולי בירת לוב בשנת 1938, לרחל ושושן גואטה. ב-1939 עם פרוץ המלחמה עבר יחד על הוריו ואחיו תמר, חנה, דינה, אליהו ומיכאל, לכפר גרייאן, שם שהו במערות. כשחזרה המשפחה לטריפולי גילו כי ביתם נהרס בהפצצות. בסוף 1944 עם ניצחון הבריטים על צבאות גרמניה חזרו לטריפולי. ב-1950 הפליגו לארץ באייה "גלילה", משם למעברה פרדס חנה. יוסי שירת כקצין בקרה בחיל-האוויר, עבד כטכנאי בכיר בכור האטומי וכחקלאי במושב שדות. אחרי פינוי סיני עבר למושב אודים ושימש 6 שנים מזכיר המושב. ב-1960 נישא לחיה רסל, להם בן ושתי בנות, עופר, רונית ומיטל ו-10 נכדים.

מרים הורביץ - מלר

נולדה בצ'רנוביץ שברומניה בשנת 1936, לצבי מלר ואטה שמעון לבית פולק. בסתיו של 1944 גורשה המשפחה לטרנסניסטריה, שם שהו בעיירה ד'זורין במשך שלוש שנים. אביה של מרים נשלח לעבודות כפייה ומשפחתה של אימה נשלחה לאשוויץ, שם נרצחו כולם מלבד גיזלה - אחותה הצעירה של אימה. בסוף שנת 1950 עלתה מרים ארצה באונייה "קונסטנצה" עם הוריה, הם עברו למעברת רחובות ובשנת 1966 עברה לבני ציון. מרים נישאה למשה הורביץ ז"ל, להם שלושה ילדים, ערן ז"ל, לילי, נעה ו-4 נכדים.

מישו - משה טייגנלד

נולד בבוקרשט שברומניה בשנת 1934 ללספו זאב וארנסטינה לבית טייגנלד. אח לשאול, עדי, שמואל, מאיר וראובן. ב-1944 נפטרה אימו ומישו נשלח לבית יתומים בעיירה בוסטנן ליד סינאיה, שם שהה כחצי שנה עד שנלקח ע"י הגרמנים למחנה עבודה ביערות של צפון רומניה. ב-1951 עלה לארץ עם אביו ושניים מאחיו למעברת חוף השרון, היום חרוצים. ב-1954 התנדב לצנחנים, השתתף בפעולות תגמול לצנח במתלה במבצע קדש. ב-1958 נישא למרי שושן, להם נולדו 5 ילדים, אתי, רבקה, דוד, איילת ופזית, 13 נכדים ו-21 נינים.

דר' אביגדור שחן - הלוי

נולד בחוטיין בבסרביה בשנת 1933 ליעקב וטניה לבית שדכן. בשנת 1944 גורשה המשפחה לכפר פופוביץ שבטרנסניסטריה ומשם הועברו לטקוצ' ברומניה. ב 1947 הפליג לארץ באנייה "פאן-יורק", נכלא וגורש לקפריסין. במרץ 1948 הפליג שוב והפעם נכנס לארץ. אביגדור התחנך במוסד "הדסים" ושירת בגולני. ב 1959 נשא לאשה את רבקה לבית טסטה. אביגדור למד באוניברסיטה העברית, בה הוענק לו התואר דר' לפילוסופיה, עבד כמנהל האגף לחינוך ולתרבות בדימונה, ניהל את בתי הספר "מקיפים" באור יהודה ולוד, היה ממונה על המכללות האזוריות במשרד החינוך ומרצה להיסטוריה צבאית באוניברסיטת "אריאל". לרבקה ואביגדור בן ושתי בנות: יאיר, נילי ותהילה ו-8 נכדים. לאביגדור 12 ספרים.

הדור השני

אירית אדלר - אילן

בתם של איזבלה לבית הפנר ויוסף אדלר, אחות ליסוי. האם בלה נולדה בוורשה ב 1911 וגדלה עם עוד 5 אחיות, נישאה למשה ליפובסקי. ב 1939 נלקח בעלה באחת האקציות והיא ובנה שהועברו לגטו וורשה, שרדו בו עד לחיסולו באפריל 1943. ב 1945 נישאה ליוסף אדלר ברומא. באוגוסט 1947 עלו יחד לארץ דרך אלכסנדריה. אירית נולדה במושב בצרה בשנת 1948. בשירותה הצבאי הייתה בין מקימי מושב חצבה, למדה תזונה וכלכלת בית במחזור הראשון שנפתח בפקולטה לחקלאות ברחובות, עבדה כדיאטנית בבי"ח "שיבא" ו"מאיר" ובמכבי שירותי בריאות. כיום מתגוררת בצרה, לה ארבעה ילדים, מוראל, אלאור, יערה ויעיר ושני נכדים.

נעה טאוב - הורביץ

נכתתם של צבי מלר יליד צ'רנוביץ ואטה שמעון ילידת סיגייט שעזבה את משפחתה ובאה לעיר ללמוד את מקצוע תפירת עילית. בתה של מרים הורביץ, שנולדה בצ'רנוביץ ברומניה, במהלך המלחמה האם ומשפחתה הוגלו לטרנסניסטריה, שרדו מחנות עבודה וב 1944 חזרו לצ'רנוביץ. משפחת האם, שמעון בסיגט נשלחה לאשוויץ משם שרדה רק אחותה הצעירה. בשנת 1950 עלו לארץ ישראל למעברת רחובות. נעה נולדה ב 1966 וגדלה בבני ציון. בילדותה למדה תפירה מסבתה אטה ובבגרותה למדה ב "שנקר" עיצוב אופנה, תחום בו מתעסקת עד היום. נעה נשואה לאבנר ואם לדותן ולוטם.

נאוה סלמון

בתם של יהודה אשכנזי ודבורה לבית פוקס. האם נולדה בעיירה דונסקרדה אשר בסלובקיה - הונגריה. ב 1940 איבדה חלק גדול ממשפחתה. במאי 1944 הובלה למחנה פלשוב, באוגוסט הובלה לאשוויץ, משם למחנה אוגסבורג. באפריל 1945 שוחררה במחנה סייאפט וב 1948 עלתה לארץ. אביה של נאוה יליד 1919 ניצל עם כל משפחתו כשעלו לארץ בשנת 1939 באנייה "נעמי יוליה". הם נישאו וגרו ביפו. נאוה נולדה ב 1959, אחות לטובה, היא עוסקת בטיפוח בשורדי שואה ובאוכלוסייה המבוגרת ומתנדבת בעמותת "מרפא לחיים". נשואה לגורי סלמון, להם 3 ילדים, מיכל גיא וניר ו-9 נכדים.

רוני נעמן

בנם של משה וחסיה ניימרק. האב יליד 1915, בנם של רייזל ואהרון ניימרק, חסידי הוסייטין מזמושץ' בפולין, שנרצחו בשואה עם כל משפחותיהם. בסוף 1934 עלה אביו לארץ עם אחיו הבוגר, שניהם פעילים בתנועת "דרור" והצטרפו לקיבוץ תל-יוסף. רוני הילד השלישי מתוך ארבעה, נולד וגדל בהרצליה. אימו ילידת הארץ להורים בני "העלייה השנייה". רוני, שרת כאל"מ בחיל המודיעין. היה מחנך, מורה, מנהל תיכון ומנהל אגף במשרד החינוך, בעל תואר שני בלימודי ארץ ישראל. מאז היציאה לגמלאות ממשיך לעסוק בחינוך והוראה בהתנדבות. נשוי למיקי לבית רכט, שאף היא דור שני לניצול שואה - ארנסט רכט שהעיד במשפט אייכמן. למיקי ורוני בן ובת, אסף והדס ושני נכדים.

הצעירים

אלכס לוי וייס, טל ערן, עידו ארדיטי, אפיק גבאי שזר, רוני שביט, נטע שפילמן, נעמי תלם, עדן כהן, ליבי זייתון, סיון מייסלום, יעל גלנט, לי גזית, דריה לוי, דניאל וכולדר, ליאם כהן

“תיאטרון עדות נותן לצעירים כלים לחיים שלא יוכלו לרכוש בשום מסגרת אחרת”

השתתפתי בפרויקט בעיר ת”א בשנת 2010, הייתי ילדה שכמו כולם התעסקה במה שבני ארבע עשרה מתעסקים בו, פתאום מצאתי את עצמי פעם בשבוע יושבת ונפגשת עם ניצולי שואה ושומעת את הסיפורים שלהם. מבלי לחשוב או להתכוון, הבנתי מה זה אומר תעצומות נפש, מה זה אומר לקום מהמקום הכי נמוך שאפשר, לבנות לך בית, חיים, מדינה ועתיד. שום סרט, ספר או הצגה לא יכולים להעביר את נושא השואה בצורה אישית יותר, רגישה ואינדיבידואלית.

הילדים שמגיעים לפרויקט מגיעים מכל קצוות הארץ, מבתים שונים, רקעים ומוצאים שונים, לפעמים גם עם הבנה או בגרות שונה. הם עוברים תהליך של שנה בו כמעט מבלי שהם יודעים “משהו בהם, בפנים, נהפך ומתעצב להיות טוב יותר”. הם לומדים להקשיב, לכבד, לתת, להכיל ולחבק ומעל לכל – הם הופכים להיות נושאי הלפיד של זיכרון השואה, אלו שיעברו את הסיפורים הלאה לדורות הבאים, יעצבו את המדינה שלנו ויקבעו אם היא תהיה מקום טוב יותר.

אליסה שודייב

”הנאצים ניסו להשמיד את הגוף ולהרוס את הנפש,

תיאטרון עדות הוא הד לניצחון הרוח על כוחות הרשע, אז ועכשיו.”

השואה היא טראומה נפשית שאין מילים לתארה. המתים נותרו דוממים והניצולים נותרו ללא קול בהעדר מילים שיוכלו לתאר את מה שחוו וראו. החוויות שלהם ממשיכות לחיות בתוכם ולהחיות כל פעם מחדש, כאילו הן אינן חוויות מן העבר.

”תיאטרון עדות” מעמיד במה להשמיע את מה שלפנים נותר ללא הד. בתוך מסגרת המאפשרת לסיפור הטראומה לצאת, מסגרת שיוצרת מרחק אסתטי, חוויה שאינה מציפה מדיי עבור הניצולים ובני הנוער – המשתתפים והצופים.

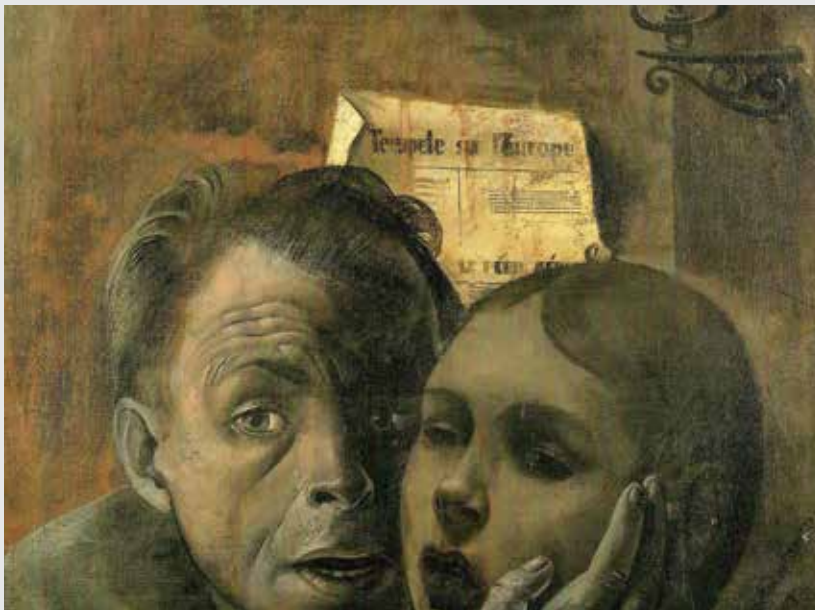
עירית ועזרא – משתמשים בניסיונם הרב בתחום התיאטרון ובכליהם הטיפוליים, על מנת לאפשר לבני דורות אלו למצוא שפה שבאמצעותה יוכלו לספר את סיפורם זה לזה, מתוך רגישות רבה למורכבות של הקבוצה ולסכנה של רטראומטיזציה.

הסיפור שהיה עד כה של הניצולים בלבד הופך להיות למעין מסורת שבעל-פה שתמשיך ותעבור מדור ודור, קודם לחברי הקבוצה ואחר כך גם לקהל – שיושב, מאזין ובוכה, אל מול ניצולי השואה הישובים על הבמה – הופך להיות עד חי, למה שהיה עד כה, זיכרון קפוא בזמן.

הבמה שמעמידים עירית ועזרא יוצרת שותפות חדשה המשחררת את הניצול מן המסע הכבד ומעול הבדידות, ומעלה את זיכרון היחיד אל הזיכרון הקולקטיבי.

דר' צביה זליגמן

יועצת ומלווה של פרויקט תיאטרון עדות מומחית לטיפול בטראומה, פסיכולוגית קלינית במרפאת המבוגרים בשירות הפסיכיאטרי בבית החולים ”איכילוב” ת”א.

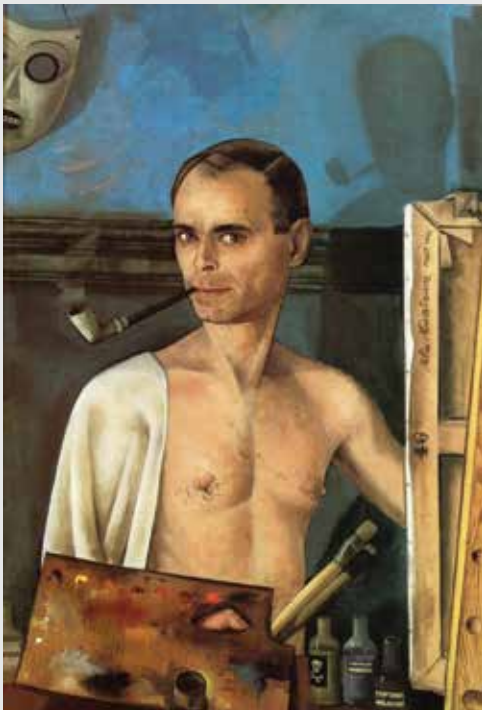
פליקס נוסבאום נולד בשנת 1904 באוזנבריק שבגרמניה.

למד ציור בהמבורג, ברלין ורומא. רוב יצירותיו עוסקות במאורעות הזוועה אשר שמע וראה במו עיניו במהלך מלחמת העולם השנייה.

כשהגרמנים החלו לרדוף את היהודים הצליח פליקס לברוח מגרמניה לבלגיה מתוך ניסיון להסתתר ולהינצל מידי הנאצים. בבלגיה הוא חי במשך שלוש שנים בדירות מסתור יחד עם אשתו והמשיך לעבוד ולצייר תחת זהות בדויה עד לפלישת הגרמנים לבלגיה ב 1940. כשנמצאו ונתפסו על ידי הנאצים, פליקס ואשתו נשלחו למחנה הריכוז סן סיפריאן בצרפת, משם הצליחו להימלט יחד לאחר ארבעה חודשים חזרה לבריסל, שם גרו בעלית גג אצל חבריהם במשך כמעט שלוש שנים.

עבודתו האחרונה של נוסבאום נקראת "מחול המוות", בציור נראה תוהו ובוהו של חפצים והריסות ועליהם תזמורת של שלדים מנגנת בכלי נשיפה. דמות אחת ישובה במרכז התמונה מביטה בעיניים מושפלות, ההנחה הרווחת היא שאותה דמות היא כנראה דמותו של נוסבאום עצמו שהרבה לצייר את דמותו שלו בתוך עבודותיו, הפעם עיניו לא נראות רק מפחדות אלא גם מיואשות, כאחד שידוע כי הסוף קרוב.

ביוני 1944 חודש אחד לפני שחרור בלגיה, נעצרו נוסבאום ואשתו לאחר שהלשינו עליהם ונשלחו ברכבת האחרונה שיצאה מבלגיה - לאושוויץ. נוסבאום נרצח בשנת 1944 כשהוא בן 39.

כל יצירותיו של נוסבאום נאספו שנים לאחר מותו מאנשים שונים שהכיר, חלקם היו רקובים לגמרי. בשנת 1971 נערכה תערוכת הציורים הראשונה של פליקס נוסבאום בעיר הולדתו אוזנבריק בגרמניה. בעקבות התערוכה המרגשת אנשים נוספים ורבים פעלו לחפש עוד מיצירותיו של האמן המסתורי ואכן לאחר עבודת מחקר וניסיון התחקות של מסלול בריחתו וחיי, התגלתו עבודות וציורים נוספים, רובם באירופה, חלקם גם בארצות הברית.

1 "עולם לא שלם" עמוד 7

3 "האסירים" עמוד 3

4 "הפצצה" עמוד 4

9 "הנאשמים" עמוד 9

10 "אוטו פורטרט" עמוד 10

12 "מחול המוות" עמוד 12

ז'וקה ופיצי גדלו בבית מסורתי, עם חינוך ערכי של אהבת האחר ובצל החלום הגדול לעלות לפלשתינה. הם הכירו לראשונה במסיבת פורים בעיר הולדתם קלז' שבקולוז'אר בטרנסילבניה. במרץ 1944 נכנסו הגרמנים להונגריה. **פיצי** שהיה יפה תואר ומראהו לא עורר חשד, הצטרף לאנשי מחתרת הבריחה של ארגון הנוער הציוני וכשהוא רק בן 19 ולבד, החל לזייף תעודות ולהבריח יהודים את הגבול. פיצי הבריח והציל מעל ל 1500 יהודים. אחת ממשיותיו הייתה לאתר ולהציל את חנה סנש, אך פעולותיו של פיצי כשלו, הוא נתפס ונפל בשבי הגסטפו, שם עבר עינויים רבים וביניהם צריבה של צלב קרס ע"י מוט מלובן על חזהו. **ז'וקה** יכולה הייתה להינצל עם תעודות מזויפות שפיצי הכין עבורה ולעלות לפלשתינה, אך סירבה להשאיר את משפחתה מאחור ובחרה להצטרף אליהם לגטו, מהגטו נשלחו כולם לאושוויץ בירקנאו. במשך החודשים הרבים אותם עברה לבד במחנה ז'וקה לא התחננה על חיה, לא איבדה את אצילותה, את כוחות הנפש שלה ומעולם לא פחדה להגיד בגאווה וראש מורם שהיא יהודיה אמיתית.

אחרי המלחמה פיצי וז'וקה נפגשו והיוו אחד לשניה משפחה ובית שלא היו להם יותר. הם עלו לארץ לקיבוץ כפר גליקסון, ז'וקה עבדה כעובדת סוציאלית ופיצי כאיש קבע, סא"ל ומפקד הפנימייה הצבאית של חיל החימוש. נולדו להם שני ילדים, הבכור מבניהם - קובי שנפצע בניסיון כיבוש הר החרמון במלחמת יום כיפור וביתם השניה היא עירית דגן, יוצרת תיאטרון עדות. פיצי נפטר בשנת 2000, הרופאים כינו אותו נס רפואי, כאיש שעבר כל כך הרבה והצליח להחזיק עד גיל שבעים וחמש. ז'וקה נפרדה מאיתנו בשנת 2012 בגיל שמונים וחמש כשלפניה עוד כל כך הרבה תוכניות להמשך. "בשבילי הצפייה בתיאטרון עדות היא כמו להדליק נר-זיכרון לזכר הוריי שאפילו קבר אין להם", הייתה אומרת ז'וקה בגרון חנוק. היום תיאטרון עדות מדליק נר לזכרם של ז'וקה, פיצי ולמשפחותיהם **יוסף ולודוויג, הוריהם רחל ומנחם, חיה - שרה וצבי, שנרצחו על ידי הנאצים.**

אנחנו מודים לכם פיצי וז'וקה, על הכבוד שנולדנו להיות במשפחתכם, על שלימדתם אותנו מהי אהבה ונתינה. מחבקים חזק, אוהבים הרבה ומתגעגעים בלי סוף.

הצטרפו אלינו ברשתות החברתיות

תיאטרון עדות

@teatronedut

www.edut.org.il

ליצירת קשר

0505215679

Ezra.dagan@gmail.com

נשיא הכבוד עמותת תיאטרון עדות: יעקב מובשוביץ

יושב ראש: ישראל מובשוביץ | מנכ"לית: נלי יצחקי | מנהלת קשרי חוץ: אביבה מובשוביץ

וועד מייסד: חנה מרון, חווה קליינברג, אלנה קיאל, מירטה כהן, פנינה רוזנצוויג,

מרדכי אלדר, טומי ברייער, אירמה בידרמן | יועצת משפטית: עו"ד יולי פק-חלמיש | חבר ועד מנהל: עופר אופיר

© כל הזכויות שמורות לעירית ועזרא דגן

